

PM

Datum
2022-09-15

Diarienummer
DOV
2022/1026

Begäran om författningsändring avseende
ledighet för domare för att ha en annan
anställning

Innehållsförteckning

Begäran om författningsändring avseende ledighet för domare för att ha en annan anställning	1
Sammanfattning.....	3
1. Författningsförslag.....	4
1.1 Förslag till ändring i förordningen (2019:723) om ledighet för domare	4
1.2 Förslag till ändring i förordningen (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion	5
1.3 Förslag till ändring i förordningen (1996:379) med hovrättsinstruktion	6
1.4 Förslag till ändring i förordningen (1996:380) med kammarrättsinstruktion	7
1.5 Förslag till ändring i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion	8
1.6 Förslag till ändring i förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion	9
1.7 Förslag till ändring i förordningen (1996:377) med instruktion för Högsta domstolen.....	10
1.8 Förslag till ändring i förordningen (1996:378) med instruktion för Högsta förvaltningsdomstolen.....	11
1.9 Förslag till ändring i förordningen (2010:1793) med instruktion för Domarnämnden.....	12
2. Domare och domstolschefer	14
2.1 Bakgrund.....	14
2.2 Nuvarande ordning	14
2.3 Domstolsverkets förslag.....	15
2.3.1 Vem ska fatta beslut om ledighet.....	15
2.3.2 Överprövning	16
3. Cheferna för hyres- och arrendenämnderna	17
3.1 Nuvarande ordning	17
3.2 Domstolsverkets förslag.....	17
4. Konsekvenser	18
4.1 Domare och domstolschefer	18
4.2 Chefer för hyres- och arrendenämnderna	18
5. Synpunkter från Domarnämnden.....	18

Sammanfattning

Domstolsverket föreslår att samtliga beslut enligt förordningen (2019:723) om ledighet för domare om att bevilja andra domare än domstolschefer ledighet för annan anställning ska fattas av domstolarna själva. Eftersom den föreslagna ordningen därmed inte längre avviker från vad som redan gäller enligt respektive domstolsinstruktion tas bestämmelserna om vem som fattar beslut om ledighet bort i förordningen (2019:723) om ledighet för domare bort och det införs i stället en hänvisning till respektive domstolsinstruktion. Syftet med förslaget är att skapa ett flexiblere beslutsfattande där domstolarna ges behörighet att fatta beslut utifrån sin kunskap om den allmänna personalsituationen i domstolen och underlaget i det specifika ärendet. Förslaget stärker också domstolarnas oberoende och självständighet.

Domstolsverket föreslår vidare att beslut om ledighet för domstolschefer ska beslutas av Domarnämnden. En överflyttning av beslutanderätten avseende domstolschefer ledighet för annan anställning till Domarnämnden stämmer väl överens med Domarnämndens uppdrag och roll. Som en följd av detta behöver delar av respektive domstols instruktion ändras.

Domstolsverket föreslår även att möjligheten att överlämna ärenden till regeringen tas bort och att det i stället införs ett överklagandeförbud om domstolen eller Domarnämnden inte beviljar en ledighetsansökan. Härigenom stärks domstolarnas oberoende och självständighet ytterligare.

Slutligen föreslår Domstolsverket att beslutanderätten avseende ledighet för cheferna för hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö enligt förordningen (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion ska flyttas från Domstolsverket till Domarnämnden. Detta som en följd av den ändring som föreslås gällande ledighet för domstolschefer.

1. Författningsförslag

1.1 Förslag till ändring i förordningen (2019:723) om ledighet för domare

Domstolsverket föreslår att 8 och 9 §§ i förordningen (2019:723) om ledighet för domare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Beslut om beviljande av ledighet fattas av

1. domstolen med stöd av 3 och 5–7 §§ när det gäller icke ordinarie domare och andra ordinarie domare än domstolschefer,
2. Domstolsverket när det gäller
 - a) domstolschefer, och
 - b) andra domare med stöd av 10 b § tjänstledighetsförordningen (1984:111) för att ha en anställning av ett annat slag eller under en annan tid än som anges i 2-7 §§.

Bestämmelser om vem som fattar beslut om ledighet finns i förordningen (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion, förordningen (1996:377) med instruktion för Högsta domstolen, förordningen (1996:378) med instruktion för Högsta förvaltningsdomstolen, förordningen (1996:379) md hovrättsinstruktion, förordningen (1996:380) med kammarrättsinstruktion, förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion, förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion, respektive förordningen (2010:1793) med instruktion för Domarnämnden.

9 §

Om domstolen eller Domstolsverket anser att en ansökan om ledighet inte bör beviljas, ska ärendet överlämnas till regeringen.

En domstols eller Domarnämndens beslut om ledighet enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

1.2 Förslag till ändring i förordningen (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion

Domstolsverket föreslår att 32 § förordningen (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 §¹

Frågor om ledighet för att ha annan anställning som gäller cheferna för hyresnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö prövas av Domstolsverket.

Frågor om ledighet för att ha annan anställning som gäller cheferna för hyresnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö prövas av Domarnämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

¹ Senaste lydelse 2005:1094.

1.3 Förslag till ändring i förordningen (1996:379) med hovrättsinstruktion

Domstolsverket föreslår att 49 § förordningen (1996:379) med
hovrättsinstruktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

49 §²

Om inte regeringen eller
Domstolsverket enligt särskilda
föreskrifter om ledighet för domare
skall besluta om ledigheten, beslutar
hovrätten om ledighet för egen
personal.

Frågor om ledighet för att ha
annan anställning som gäller
hovrättspresidenten prövas av
Domarnämnden.

Hovrätten beslutar om ledighet för
övrig, egen personal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

² Senaste lydelse 1996:1121.

1.4 Förslag till ändring i förordningen (1996:380) med kammarrättsinstruktion

Domstolsverket föreslår att 48 § förordningen (1996:380) med
kammarrättsinstruktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

48 §³

Om inte regeringen eller
Domstolsverket enligt särskilda
föreskrifter om ledighet för
domare skall besluta om
ledigheten, beslutar kammarrätten
om ledighet för egen personal.

Frågor om ledighet för att ha annan
anställning som gäller
kammarrättspresidenten prövas av
Domarnämnden.

Kammarrätten beslutar om ledighet
för övrig, egen personal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

³ Senaste lydelse 1996:1122.

1.5 Förslag till ändring i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion

Domstolsverket föreslår att 53 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

53 §⁴

Om inte regeringen eller Domstolsverket enligt särskilda föreskrifter om ledighet för domare skall besluta om ledigheten, beslutar tingsrätten om ledighet för egen personal.

Frågor om ledighet för lagmannen för att ha annan anställning prövas av Domarnämnden.

Tingsrätten beslutar om ledighet för övrig, egen personal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

⁴ Senaste lydelse 1996:1123.

1.6 Förslag till ändring i förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion

Domstolsverket föreslår att 44 § förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

44 §⁵

Om inte regeringen eller Domstolsverket enligt särskilda föreskrifter om ledighet för domare skall besluta om ledigheten, beslutar förvaltningsrätten om ledighet för egen personal.

Frågor om ledighet för lagmannen för att ha annan anställning prövas av Domarnämnden.

Förvaltningsrätten beslutar om ledighet för övrig, egen personal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

⁵ Senaste lydelse 2009:885.

1.7 Förslag till ändring i förordningen (1996:377) med instruktion för Högsta domstolen

Domstolsverket föreslår att 29 § förordningen (1996:377) med instruktion för Högsta domstolen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Högsta domstolen beslutar om ledighet för justitieråden och övrig personal med de begränsningar som följer av särskilda föreskrifter om ledighet för icke ordinarie domare.

Frågor om ledighet för Högsta domstolens ordförande för att ha annan anställning prövas av Domarnämnden.

Högsta domstolen beslutar om ledighet för övrig, egen personal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

1.8 Förslag till ändring i förordningen (1996:378) med instruktion för Högsta förvaltningsdomstolen

Domstolsverket föreslår att 28 § förordningen (1996:378) med instruktion för Högsta förvaltningsdomstolen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §⁶

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar om ledighet för justitieråd och övrig personal med de begränsningar som följer av särskilda föreskrifter om ledighet för icke ordinarie domare.

Frågor om ledighet för att ha annan anställning som gäller Högsta förvaltningsdomstolens ordförande prövas av Domarnämnden.

Högsta domstolen beslutar om ledighet för övrig, egen personal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

⁶ Senaste lydelse 2010:1801.

1.9 Förslag till ändring i förordningen (2010:1793) med instruktion för Domarnämnden

Domstolsverket föreslår att 1 § förordningen (2010:1793) med instruktion för Domarnämnden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁷

Domarnämndens uppgifter anges bland annat i 3 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare, i lagen (2014:414) om nomineringar till Europeiska unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna samt i förordningen (2013:391) om Domarnämndens förordnande av särskilda ledamöter i allmän domstol och i allmän förvaltningsdomstol.

Domarnämnden har också till uppgift att

1. besluta i fråga om tillstånd som avses i 12 kap. 3 § rättegångsbalken när det gäller lagfarna domare och rättsbildade befattningshavare i domstol,
2. handha och pröva frågor om bisyssla som avses i 7 a–7 d §§ lagen (1994:260) om offentlig anställning när det gäller ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, hovrättspresidenter, kammarrättspresidenter och lagmän i tingsrätt och förvaltningsrätt,
3. handha och pröva frågor om bisyssla som avses i 7 a–7 c §§ lagen om offentlig anställning när det gäller hyresråd som är chefer för en hyresnämnd, och
4. genomföra säkerhetsprovningar av de ordinarie domare och hyresråd som anges i 3 kap. 4 a § första stycket

Domarnämnden har också till uppgift att

1. besluta i fråga om tillstånd som avses i 12 kap. 3 § rättegångsbalken när det gäller lagfarna domare och rättsbildade befattningshavare i domstol,
2. handha och pröva frågor om bisyssla som avses i 7 a–7 d §§ lagen (1994:260) om offentlig anställning när det gäller ordförandena i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen, hovrättspresidenter, kammarrättspresidenter och lagmän i tingsrätt och förvaltningsrätt,
3. handha och pröva frågor om bisyssla som avses i 7 a–7 c §§ lagen om offentlig anställning när det gäller hyresråd som är chefer för en hyresnämnd,
4. genomföra säkerhetsprovningar av de ordinarie domare och hyresråd som anges i 3 kap. 4 a § första stycket säkerhetsskyddslagen (2018:585) om anställningen

⁷ Senaste lydelse 2021:93

säkerhetsskyddslagen
(2018:585) om
anställningen är placerad i
säkerhetsklass.

- är placerad i säkerhetsklass,
och
5. besluta om ledighet för den
som är chef för en allmän
domstol, en allmän
förvaltningsdomstol eller
hyres- och
arrendenämnderna i
Stockholm, Göteborg eller
Malmö.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Domare och domstolschefer

2.1 Bakgrund

År 1996 infördes förordningen (DVFS 1996:19) om ledighet för domare. Innan införandet av nämnda förordning saknades heltäckande och tydliga regler om domares rätt till ledighet för annan anställning. Rätten att fatta beslut låg hos regeringen. Genom den nya förordningen samlades regler om domares rätt till ledighet för annan anställning i en och samma förordning. Samtliga otvistiga ledighetsbeslut delegerades till domstolarna och till Domstolsverket. Av förordningsmotiven (1996:9) framgår att syftet med regleringen var att avlasta regeringen från beslutsfattande i otvistiga ärenden och samtidigt göra det möjligt att bibehålla en enhetlig praxis.⁸

Förordningen (DVFS 1996:19) om ledighet för domare upphävdes den 1 januari 2020 då förordningen (2019:723) om ledighet för domare trädde ikraft.

2.2 Nuvarande ordning

Beslutanderätten gällande beviljande av ledighet för domare är fortsatt uppdelad mellan domstolarna och Domstolsverket.

I förordningen (2019:723) om ledighet för domare anges ett flertal specifika anställningar som ordinarie domare, assessorer och fiskaler får beviljas ledighet för.⁹ Ordinarie domare kan exempelvis beviljas ledighet för en tidsbegränsad anställning i Regeringskansliet, kommittéväsendet, allmän domstol, allmän förvaltningsdomstol, specialdomstol, Förenta nationernas organ, Europeiska unionens institutioner eller organ eller i en internationell domstol eller tribunal. Assessorer kan bl.a. beviljas ledighet för en tidsbegränsad anställning som föredragande hos Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, rättssekreterare i Arbetsdomstolen, jurist hos en myndighet under riksdagen eller regeringen eller anställning som föredragande i riksdagens utskott.

Det är huvudsakligen domstolarna själva som fattar beslut om att bevilja dessa ledigheter. Domstolsverket fattar dock beslut när det gäller domstolschefer. Domstolsverket fattar också beslut avseende andra domare än domstolschefer om ansökan om ledighet avser en anställning av annat slag eller under en annan tid än vad som anges i förordningen. Detta görs då enligt 10 b § tjänstledighetsförordningen (1984:111). Detta innebär att ansökan om ledighet endast kan beviljas om det finns särskilda skäl och att det kan ske utan olägenheter för myndighetens verksamhet.

Antalet beslut som Domstolsverket fattar med stöd av ovan nämnda reglering är relativt begränsat. År 2021 fattade Domstolsverket beslut i 4 ärenden, 2020 i 5 ärenden, 2019 i 11 ärenden, 2018 i 14 ärenden och 2017 i 15 ärenden. Endast 1 ärende avsåg domstolschef (2021). Att domstolschefer är tjänstlediga i övrigt (t.ex. föräldra- eller studieleddiga) är mycket ovanligt och Domstolsverket känner inte till något tillfälle detta har hänt.

Om domstolen eller Domstolsverket anser att en ansökan om ledighet inte bör beviljas ska ärendet överlämnas till regeringen. Under perioden 2017–2021 har Domstolsverket överlämnat 7 ärenden till regeringen.

⁸ Förordningsmotiven (1996:9) s. 12 och s. 16

⁹ För en närmare redogörelse över vilka anställningar som avses, se 2-7 §§ förordning (2019:723) om ledighet för domare.

Utöver bestämmelserna i förordningen om ledighet för domare framgår det av bestämmelserna i förordningarna med instruktion för respektive domstolsslåg att om inte regeringen eller Domstolsverket enligt särskilda föreskrifter om ledighet för domare ska besluta om ledigheten, beslutar domstolen om ledighet för egen personal.¹⁰ Det finns därmed bestämmelser om vem som fattar beslut om ledighet för domare i flera olika förordningar.

2.3 Domstolsverkets förslag

2.3.1 Vem ska fatta beslut om ledighet

2.3.1.1 Beslut av domstol avseende andra domare än domstolschefer

När det gäller de ledigheter som omnämns i 8 § förordningen om ledighet för domare föreslår Domstolsverket att samtliga beslut om att bevilja andra domare än domstolschefer ledighet för annan anställning ska fattas av domstolarna själva. Detta innebär att domstolarna kommer fatta beslut både enligt 2–7 §§ förordningen om ledighet för domare, och, när ansökan om ledighet avser en anställning av annat slag eller under en annan tid, enligt 10 b § tjänstledighetsförordningen.

Syftet med införandet av nuvarande reglering och fördelning av beslutanderätten mellan domstolarna och Domstolsverket var att avlasta regeringen och samtidigt skapa förutsättningar för att kunna vidmakthålla en enhetlig praxis.¹¹

Om beslutanderätten flyttas över från Domstolsverket till domstolarna finns en risk för att likartade fall bedöms olika. Mot detta måste dock ställas att domstolarna är självständiga myndigheter och att det är domstolarna som utifrån ett arbetsgivarperspektiv har den kunskap och det underlag som krävs för att kunna bedöma lämpligheten av ledigheten. Utifrån domstolarnas skiftande förutsättningar avseende bl.a. bemanning, resurser och möjlighet att vid behov rekrytera ny tillfällig personal kan det också ifrågasättas om det är ändamålsenligt att upprätthålla en enhetlig praxis för samtliga domstolar.

Att flytta beslutanderätten från Domstolsverket till domstolarna skulle också underlätta domstolarnas kompetensförsörjning genom att främja en större flexibilitet i beslutsfattandet och kortare handläggningstider. Förslaget stärker också domstolarnas oberoende och självständighet.

2.3.1.2 Beslut av Domarnämnden avseende domstolschefer

Domstolsverket föreslår att Domarnämnden ska fatta beslut om ledighet för domstolschefer. Domarnämndens huvudsakliga uppgift är att lämna förslag till regeringen i ärenden om anställning av domare och att bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete för att tillgodose rekryteringsbehovet av ordinarie domare.¹² Domstolsverket anser att beslutanderätten i ärenden om domstolschefers ledighet för annan anställning har en naturlig koppling till den rekryteringsprocess som Domarnämnden ansvarar för och får anses stämma väl överens med nämndens uppdrag och roll. Det bedöms därmed vara lämpligare att

¹⁰ Se 48 § förordningen (1996:380) med kammarrättsinstruktion, 49 § förordningen (1996:379) med hovrättsinstruktion, 44 § förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion samt 53 § förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion.

¹¹ Förordningsmotiven (1996:9) s. 16

¹² 3 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare och förordningen (2010:1793) med instruktion för Domarnämnden

Domarnämnden fattar beslut i dessa ärenden jämfört med om beslutanderätten ligger kvar hos Domstolsverket.

2.3.1.3 Författningsreglering

För att uppnå att det, när det gäller den ledighet som omnämns i 8 § förordningen om ledighet för domare, kommer vara Domarnämnden som fattar beslut när det gäller domstolschefer och domstolen som fattar beslut när det gäller andra domare har Domstolsverket utrett på vilket sätt bestämmelserna bör ändras.

Ett alternativ vore att ändra 8 § förordningen om ledighet för domare så att det framgår uttryckligen av den bestämmelsen att Domarnämnden fattar beslut när det gäller domstolschefer och att domstolen fattar beslut när det gäller andra domare. Av bestämmelserna i förordningar med instruktion för respektive domstolsslag framgår det dock redan att om inte regeringen eller Domstolsverket enligt särskilda föreskrifter om ledighet för domare ska besluta om ledigheten, beslutar domstolen om ledighet för egen personal. När det gäller andra domare än domstolschefer skulle nu föreslagen reglering i 8 § förordningen om ledighet för domare därmed inte längre utgöra något undantag från de regler som finns i respektive domstols instruktion. Det behövs därför ingen särskild reglering i förordningen om ledighet för domare för övriga domare än domstolschefer, utan beslutanderätten för dessa kan följa regleringen i domstolarnas instruktioner.

När det gäller domstolschefer framgår det idag inte av respektive domstols instruktion vem som fattar beslut om tjänstledighet. Mot bakgrund av vad som anförts ovan föreslår Domstolsverket att respektive domstols instruktion ändras så att det framgår att Domarnämnden prövar frågor om tjänstledighet för domstolschefer och att domstolen själv beslutar om ledighet för annan egen personal. Förordningen om ledighet för domare bör i enlighet med detta ändras så att 8 § endast innehåller en upplysning om att bestämmelser om vem som fattar beslut om ledighet finns i respektive domstols instruktion.

2.3.2 Överprövning

Enligt gällande reglering i förordningen (2019:723) om ledighet för domare ska domstol alternativt Domstolsverket överlämna ansökningar som de inte anser ska beviljas. Överlämningen ska ske till regeringen. En ordning där regeringen ska överpröva domstolarnas beslut är dock inte i linje med ambitionen att stärka domstolarnas oberoende och självständighet. Domstolsverket vill därför initiera en diskussion och en översyn av nuvarande överprövningsreglering.

Ett alternativ till den nuvarande ordningen är att överlämning sker till annan än regeringen. Enligt Domstolsverkets nuvarande förslag kommer Domarnämnden att fatta beslut gällande ledighetsansökningar avseende domstolschefer. Domstolsverket har därför övervägt om överlämning ska ske till Domarnämnden när en domstol anser att en ansökan om ledighet, som inte avser myndighetschefen, bör avslås. Detta skulle då i viss mån kunna bidra till att det skapas en enhetlig praxis på området. En sådan ordning skulle dock innebära att Domarnämnden ska överpröva domstolschefernas ställningstagande till ledighetsansökan. Det kan ifrågasättas om detta är en lämplig ordning som förenlig med Domarnämndens kärnuppdrag. Vidare kan det finnas en risk att en sådan ordning påverkar förtroendet för nämnden.

Ett alternativ till den nuvarande ordningen är därför att bestämmelsen om överlämning tas bort och att det införs ett uttryckligt överklagandeförbud. En sådan ordning skulle dock medföra att lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, LRA, aktualiseras. Denna lag ska tillämpas på rättegången i tvister om kollektivavtal och andra tvister rörande förhållandet mellan arbetsgivare

och arbetstagare (arbetstvister). Den gäller dock inte mål som rör arbetstagare hos arbetsgivare med offentlig ställning, när tvisten gäller en fråga som är reglerad i lag eller annan författning och det i samma författning föreskrivs att beslut i frågan får överklagas till regeringen, en förvaltningsdomstol eller en förvaltningsmyndighet (1 kap. 1 och 2 §§ LRA). Motsatsvis aktualiseras alltså LRA om ärenden enligt förordningen om ledighet för domare inte skulle kunna överprövas eller överlämnas. En konsekvens av att LRA blir tillämplig är att arbetstagaren som nekats ledighet kan inleda ett tvisteförfarande med arbetsgivaren som nekat ledigheten. Av Arbetsgivarverkets Delegering av processbehörighet i arbetstvister samt LRA framgår att Arbetsgivarverket företräder arbetsgivaren både när det gäller domare och myndighetschef.

Utifrån det låga ärendantalet, särskilt vad gäller domstolschefer, samt vikten av att värna domstolarnas oberoende gentemot regeringsmakten anser Domstolsverket att möjligheten att överlämna tvistiga ärenden ska tas bort och att beslut om ledighet enligt förordningen inte ska kunna överklagas. Tvistiga beslut kommer därmed prövas enligt LRA, även avseende myndighetschefen.

3. Cheferna för hyres- och arrendenämnderna

3.1 Nuvarande ordning

I hyres- och arrendenämnderna i Jönköping, Linköping, Sundsvall, Umeå och Västerås är lagmannen i tingsrätten på samma ort chef över nämnden. Chefer för de nu nämnda hyres- och arrendenämnderna omfattas därmed av ovan föreslagna ändringar gällande domstolschefer. För hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö gäller dock en annan ordning. I dessa nämnder ska i stället ett av hyresråden vara chef för nämnden.¹³

Bestämmelserna i förordningen om ledighet för domare gäller endast för ordinarie och icke ordinarie domare i hovrätt, kammarrätt, tingsrätt och förvaltningsrätt samt justitiesekreterare.¹⁴ Bestämmelserna i förordningen om ledighet för domare gäller därmed inte för cheferna för hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö eller övriga hyresråd. I 32 § förordningen (1980:1030) med hyresnämndsinstruktion anges dock att frågor om ledighet för att ha annan anställning som gäller cheferna för hyresnämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö prövas av Domstolsverket. Av 2 § förordningen med hyresnämndsinstruktion framgår att bestämmelserna i förordningen även gäller för arrendenämnderna i tillämpliga delar.

3.2 Domstolsverkets förslag

Som en naturlig följd av de förslag som Domstolsverket nu ger gällande domstolschefer föreslås att beslutanderätten avseende cheferna för hyres- och arrendenämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö flyttas över från Domstolsverket till Domarnämnden.

Grunden för ledighet för cheferna för hyres- och arrendenämnderna finns i anställningsförordningen (1994:373) och tjänstledighetsförordningen (1984:111). Vid tillämpning av dessa regelverk och i avsaknad av regler gällande överprövning bedömer Domstolsverket, i likhet med vad som angetts ovan, att LRA blir tillämplig. Denna ordning är i linje med vad Domstolsverket föreslår

¹³ 3 och 6 §§ lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder.

¹⁴ 1 § förordningen om ledighet för domare

ska gälla för domstolschefer i övrigt och någon ändring gällande möjligheterna till överprövning för cheferna för hyres- och arrendenämnderna föreslås därför inte.

4. Konsekvenser

4.1 Domare och domstolschefer

Förslaget innebär att Domstolsverket inte längre kommer att fatta beslut gällande beviljande av ledighet för domstolschefer och andra domare. Det beslutsfattande som idag ligger på Domstolsverket flyttas i stället över till Domarnämnden respektive domstolen.

Domstolarna fattar redan idag vissa beslut gällande beviljande av ledighet för domare. Genom förslaget kommer domstolarna dock att få fatta beslut i ett större antal ärenden. Detta bedöms dock inte medföra några direkt ökade kostnader för respektive domstol. Detta bl.a. på grund av att antalet beslut per domstol är begränsat och att domstolarna redan idag är involverade i beslutsfattandet genom att lämna yttrande till Domstolsverket inför beslut.

Som nämnts ovan är antalet beslut i aktuella frågor relativt få. Under åren 2017–2021 avsåg inte något av ärendena en domstolschef. Ärenden gällande ledighet för domstolschefer är således mycket sällsynt. Dessa ärenden kan därför inte antas medföra några ökade kostnader för Domarnämnden.

Förslaget om borttagande av möjligheten att överlämna tvistiga beslut till regeringen kan innebära att tvister enligt LRA ökar. Det skulle i så fall medföra visst merarbete för Arbetsgivarverket, som företräder arbetsgivaren både när det gäller domare och myndighetschef, samtidigt som det innebär en minskning av antalet ärenden som överlämnas till regeringen. Utifrån att det endast varit ett fåtal ärenden som överlämnats till regeringen under de senaste åren bedömer Domstolsverket att antalet tvister enligt LRA inte kan antas öka i sådan omfattning att förslagen innebär några direkta ökade kostnader för Arbetsgivarverket.

4.2 Chefer för hyres- och arrendenämnderna

Konsekvenserna av förslaget gällande cheferna för hyres- och arrendenämnderna förväntas bli marginella. Under den senaste tioårsperioden har det varit fråga om ytterst få tjänstledighetsärenden avseende chefer för hyres- och arrendenämnderna. Dessa ärenden kan därför inte antas medföra några ökade kostnader för Domarnämnden.

5. Synpunkter från Domarnämnden

Förslagen har stämts av med Domarnämnden som ställer sig positiv både till de föreslagna ändringarna i instruktionerna för de olika domstolsslagen, samt att ett tillägg införs i nämndens instruktion. Även om det inte har en direkt koppling till Domarnämndens kärnuppgift att lämna förslag till regeringen i ärenden om utnämning av ordinarie domare m.m. så har ju Domarnämnden även till uppgift att besluta angående förtroendeskadliga bisysslor för denna grupp enligt lagen (1994:260) om offentlig anställning, så därför kan det rymmas inom nämndens uppdrag. Det har också särskilt noterats att ärendena är ganska sällsynta.

Även om det ska framgå av varje domstols instruktion att Domarnämnden ska fatta beslut om ledighet anser Domarnämnden att det för upplysnings skull även bör framgå av Domarnämndens instruktion. Detta särskilt då uppgiften att besluta om bisysslor enligt lagen om offentlig anställning särskilt nämns i instruktionen.